

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การอุดมศึกษาในประเทศไทยเป็นการศึกษาระดับสูงที่มุ่งผลิตบุคลากรวิชาชีพชั้นสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการกำลังคนของประเทศรวมทั้งสนองความต้องการของสังคม ซึ่งเป้าหมายและนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาโดยมุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการผลิตบัณฑิต การวิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคม และทุนบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (ฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ, 2532 : 12-19) กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตบุคลากรพยาบาลทั้งในระดับวิชาชีพและระดับเทคนิค ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งสุขภาพที่แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตตามกำลังความสามารถของตน โดยการสนับสนุนจากบุคลากรสาธารณสุขและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติที่เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า ด้วยกลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานและคาดว่าวิธีการเรียนการสอนจะสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก็จะสามารถสร้างพยาบาลที่มีรู้ความสามารถ ในการให้บริการสาธารณสุขในชุมชนได้ทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและนโยบายระดับชาติได้เป็นอย่างดี (กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2530 ก : 1)

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของโปรแกรมการศึกษาตามที่จัดไว้ในหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงสมควรหาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพด้วย จากการติดตามและประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัด
 กองงานวิทยาลัยพยาบาล ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2530 พบว่าวิธีการสอนที่ผู้สอน
 นำมาใช้สอนส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย (กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2530 ช : 7) ซึ่ง
 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันดี จงสุรเชษฐ์ (2529 : 84) ที่พบว่า ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์
 ระดับวิชาชีพ ของสถานการศึกษาพยาบาลทุกสังกัด วิธีการสอนที่ใช้มากคือการบรรยาย จะเห็น
 ว่าการบรรยายเป็นวิธีการสอนหลักที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในการสอนระดับอุดมศึกษา และไม่
 เป็นที่สงสัยว่าวิธีการสอนนี้จะต้องใช้ต่อไปในอนาคต การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนใน
 ระดับอุดมศึกษาส่วนมากจะเป็นการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิธีการสอน ระหว่าง
 การบรรยายและวิธีการสอนอื่น ๆ ซึ่งการวิจัยหลายเรื่องพบว่าวิธีการสอนบางวิธีมีผลต่อการ
 เรียนรู้ไม่แตกต่างกัน (Hamilton, 1985 : 3531-A, Norris, 1985 : 3535-A,
 Collard, 1989 : 1681-A, Lowery, 1989 : 2914-A, and Lesk, 1989 :
 3340-A) และวิธีการสอนบางวิธีมีผลต่อการเรียนรู้แตกต่างกัน (วรรณิภา คีตวัชย์สุวิกรม,
 2528 : 54, เพียรพันธ์ กิตติวงศ์โสภากา, 2531 : 56, Ostrow, 1984 : 1311-A,
 Stewart, 1985 : 3590-A) การสอนที่ดีจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนดำเนินการในการ
 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะวิธีการสอนแต่ละวิธีจะมีประสิทธิภาพ
 ต่อการเรียนรู้ในบางลักษณะเท่านั้น ตัวอย่างเช่น บางวิธีจะมุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม
 ระหว่างผู้เรียน บางวิธีจะเน้นทางด้านเจตคติและจริยธรรม และบางวิธีจะเน้นถึงพัฒนาการ
 ทางวิชาการและเชาวน์ปัญญา นอกจากนี้บางวิธียังเหมาะสมกับการสอนในห้องเรียนขนาดเล็ก
 และบางวิธีเหมาะสมกับการสอนในห้องเรียนขนาดใหญ่ ผู้วิจัยจึงคิดว่าน่าจะมีการค้นคว้าวิธีการ
 อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยาการ
 ศึกษาโดยตรงในการแก้ปัญหา เพราะนักจิตวิทยาการศึกษาว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร
 ที่ไหน และจะทำให้เกิดได้อย่างไร (ไสว เลี่ยมแก้ว, 2528 : 12)

ด้วยเหตุที่การบรรยายเป็นวิธีการสอนหลัก เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา
 ยึดถือและปฏิบัติกันโดยกว้างขวาง ผู้เรียนเองส่วนมากก็พอใจและชอบการบรรยาย ความ

พยายามที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นต่อการทำความเข้าใจ และหาวิธีการที่จะปรับปรุงการบรรยายให้ดี และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เกี่ยวกับความหมายของการบรรยาย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524 : 55) ให้ความหมายว่า การบรรยายหมายถึงการสอนที่ผู้สอนพูด บอก เล่า หรืออธิบายเนื้อหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นเวลาสั้นยาวเพียงใด โดยที่ผู้สอนเป็นฝ่ายเตรียมการศึกษาค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ มาแล้ว ผู้เรียนเป็นฝ่ายมารับผลการศึกษาค้นคว้านั้น ส่วน ออร์ลิช และคนอื่น ๆ (Orlich and Others, 1985 : 206) ได้ให้ความหมายว่า การบรรยายเป็นการจัดลำดับการเสนอเนื้อหาด้วยการบอกหรือคำพูดของผู้สอน โดยที่ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วม การบรรยายมีหลายรูปแบบ เช่น อาจจะอนุญาตให้ผู้เรียนถามหรือตอบคำถามบ้าง แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดของการบรรยายคือ การเสนอเนื้อหาทั้งหมดโดยผู้สอน ฉะนั้นเวลาทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดของการสอนเป็นการพูดของผู้สอน เนื้อหาที่นำมาสอนบางเรื่องผู้เรียนไม่สามารถไปศึกษาหาความรู้ได้ง่าย ๆ จากตำรา หรือเป็นแนวความคิดและประสบการณ์เฉพาะตัวของผู้สอน นอกจากนี้การสอนผู้เรียนจำนวนมาก ๆ คือมากกว่า 100 คน การที่ใช้วิธีการสอนนี้ก็เหมาะสม (เอนกกุล กรีแสง, 2522 : 210) ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย สิ่งที่ผู้เรียนได้รับคือความรู้ใหม่ ๆ เป็นความรู้ที่ค้นคว้าได้ยาก เป็นการเพิ่มพูนความรู้ที่มีอยู่เดิมให้มากขึ้น ผู้เรียนสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การบรรยายมีข้อจำกัดบางประการ ข้อจำกัดหรือข้อเสียของการบรรยายก็คือเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบสื่อสารทางเดียวโดยผู้สอนคนเดียว จึงทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเสนอปัญหาหรือแก้ปัญหาด้วยตัวเองบ้าง ทำให้ขาดโอกาสในการฝึกความคิดวิเคราะห์ ทั้งยังสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนแบบท่องจำมากกว่าวิธีการสอนอื่น นอกจากนี้การบรรยายไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เพราะต้องรับรู้ เรียนรู้เรื่องเดียวกัน เวลาเดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนบางคนอาจจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเรียนด้วยวิธีอ่าน หรือวิธีฟัง หรือวิธีปฏิบัติ (Gibson, 1980 : 153) ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายได้ง่าย

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าปัญหาสำคัญของการบรรยายคือ การสอนวิธีทำให้ผู้เรียน
ขาดการใช้ความคิดขณะเรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนน้อย เพราะผู้สอนมักจะใช้การ
บรรยายล้วน ๆ (Pure Lecture) โดยการบอกพร้อมทั้งแสดงอุปกรณ์การสอนเท่านั้น
(Gardiner, 1980 : 237) นอกจากนี้ผู้เรียนอาจจะขาดความสามารถในการจำเนื้อหา
และจับประเด็นในเนื้อหาไม่ได้ จึงทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร ปัญหา
เหล่านี้สมควรที่จะได้รับการแก้ไขเพื่อให้เป้าหมายของการศึกษาที่วางไว้ ได้มีโอกาสบรรลุตาม
วัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมของผู้เรียนในการเรียนโดยวิธีบรรยาย ผู้เรียนจะอาศัย
การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนเป็นสำคัญ คือผู้สอนพูดเนื้อหาให้ผู้เรียนได้รับฟัง การ
ฟังจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การที่จะจำเรื่องราวที่ฟังได้ก็ต้องมีความตั้งใจ และจัด
ลำดับความรู้ใหม่ให้เป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งจะสัมพันธ์กับการคิด การจำ และความตงทนในการ
เรียนรู้ (Clifford, 1981 : 314 citing Mayer, 1975) ในขณะที่ฟังคำบรรยาย
ผู้เรียนอาจจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนคือการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไปด้วย ซึ่งการจดบันทึก
นี้เป็นวิธีเรียนอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวที่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
โดยจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียน (Hale,
1983 : 709) การจดบันทึกนี้ผู้เรียนต้องฟังและสามารถแปลความ ตีความ และขยายความ
โดยใช้ภาษาของตัวเอง ผู้เรียนจะต้องจับใจความสำคัญและเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ
ในเนื้อหานั้น และเลือกคำและประโยคได้ถูกต้องเหมาะสม จึงจะรักษาความหมายเดิมใน
สำนวนใหม่ซึ่งเป็นภาษาของผู้เรียนได้ ในขณะที่จดบันทึกผู้เรียนจะต้องทบทวนเนื้อหาต่าง ๆ ที่
ได้ฟังก่อนจึงสามารถจดบันทึกได้ถูกต้อง คอลลิงวูดและฮิวส์ (Collingwood and Hughes,
1978 : 175) แอนนิส (Annis, 1981 : 179) และไอส์ไตน์ มอร์ริส และสมิท
(Einstein ; Morris and Smith, 1985 : 522) เชื่อว่าการจดบันทึกคำบรรยาย
นั้นเป็นการเตรียมเนื้อหาความรู้ที่เป็นเครื่องมือในการทบทวนภายหลัง ซึ่งจะมีผลดีต่อความจำ
และความเข้าใจ ผู้เรียนจะมีผลการเรียนรู้สูงกว่าไม่จดบันทึกคำบรรยาย ถึงแม้ว่าจะไม่ทบทวน

คำบรรยายที่จับมันทีกเอง (DiVesta and Gray, 1972 : 8-14) ความคิดเห็นของบุคคลเหล่านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยจำนวนมากที่พบว่า ผู้เรียนที่จับมันทีกคำบรรยาย มีผลการเรียนรู้สูงกว่าผู้เรียนที่ไม่จับมันทีกคำบรรยาย (DiVesta and Gray, 1973 : 278-287, Fisher and Harris, 1973 : 321-325, Aiken; Thomas and Shennum, 1975 : 439-444, Carter and VanMatre, 1975 : 900-904, Barnett; DiVesta and Rogozinski, 1981 : 181-192, Peper and Mayer, 1986 : 34-38)

มีการวิจัยบางเรื่องพบว่า การจับมันทีกคำบรรยายไม่ได้ทำให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ดีขึ้นทุกกรณีไป เช่น การศึกษาของเบอร์ลินเนอร์ (Gage and Berliner, 1984 : 46 citing Berliner, 1978) พบว่า การจับมันทีกคำบรรยายจะทำให้ผลการเรียนรู้ดีขึ้นเฉพาะผู้เรียนที่มีความจำระยะสั้นดีเท่านั้น และการจับมันทีกคำบรรยายจะรบกวนการเรียนรู้ (Einstein; Morris and Smith, 1985 : 522) ทั้งนี้เพราะในขณะที่จับมันทีกคำบรรยาย ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้คิด ทบทวน และทำความเข้าใจคำบรรยาย ผู้เรียนต้องมุ่งความสนใจอยู่ที่การจับมันทีก ทำให้ไม่มีสมาธิในการฟังคำบรรยาย (Peper and Mayer, 1978 : 514, Reese, 1985 : 2046-A) ทำให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ไม่จับมันทีกคำบรรยายสูงกว่าผู้เรียนที่จับมันทีกคำบรรยาย (Peper and Mayer, 1978 : 518-522, 1986 : 34-38, Peck and Hannafin, 1983 : 100-106) ด้วยเหตุผล ข้อสนับสนุน และผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า การจับมันทีกมีผลต่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาตัวแปรการจับมันทีกคำบรรยายและการไม่จับมันทีกคำบรรยาย

การบรรยายและการจับมันทีกคำบรรยายมีความสัมพันธ์กัน แต่การสอนด้วยการบรรยายนี้ยังมีข้อบกพร่องได้แก่ การที่ผู้เรียนจะเป็นผู้คอยรับความรู้เป็นส่วนใหญ่ และไม่ได้ใช้ความคิดเพื่อทำความเข้าใจบทเรียนขณะฟังคำบรรยาย ขณะเดียวกันผู้เรียนก็อาจจะจำเรื่องราวและจับใจความสำคัญไม่ได้ โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เรียนขาดความสนใจหรือฟังคำบรรยายไม่ทัน ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจในบทเรียนนั้น การใส่อุปกรณ์การสอนจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนอง

หรือมีการกระทำบางสิ่งบางอย่าง และเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ มากขึ้นกว่าการฟัง ผู้สอนจึงควรเลือกอุปกรณ์การสอนที่ใช้ได้สะดวกและประหยัด คาร์เตอร์ และแวนเมตร์ (Carter and VanMatre, 1975 : 900) แนะนำว่า อุปกรณ์การสอน ที่เหมาะสมสำหรับการสอนด้วยการบรรยาย คือเอกสารประกอบการบรรยาย เพราะในขณะที่ ฟังคำบรรยายผู้เรียนไม่ต้องพะวงอยู่กับการจัดบันทึกคำบรรยาย ผู้เรียนมีโอกาสที่จะอ่านพร้อม กับทำความเข้าใจและทบทวนบทเรียนไปด้วย ถ้าผู้เรียนต้องการชี้เฉพาะใจความสำคัญของ แต่ละตอนก็อาจทำเครื่องหมายหรือขีดเส้นใต้ หรือทำสัญลักษณ์ไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายเตือน ความจำและสะดวกในการอ่านครั้งต่อไป (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2525 : 46)

นอกจากนี้ ออร์ลิชและคนอื่น ๆ (1985 : 239) แนะนำว่า การสอนให้ผู้เรียนสนใจฟัง คำบรรยาย ควรมีโครงเรื่องประกอบคำบรรยาย (Outline) ในขณะที่บรรยายจะต้องแยก แยะหัวข้อเรื่อง (Main Topics) และจุดสำคัญ (Main Points) ซึ่งจะเป็นวิธีที่ช่วย ให้ผู้เรียนเกิดโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structure) เกี่ยวกับเรื่องนั้น และ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการจัดระเบียบข้อมูล ถ้าผู้เรียนลดความและจัดระเบียบข้อมูลได้อย่าง ถูกต้อง ก็จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวที่บรรยายได้อย่างมีความหมายและเข้าใจ เรียนรู้ ได้ง่ายและเร็วขึ้น เพราะผู้เรียนจะมองเห็นขอบข่ายของเนื้อหาได้อย่างกว้าง ๆ (Peper and Mayer, 1978 : 514 citing Ausubel, 1968)

ในการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบของเอกสารประกอบการ บรรยายที่ผู้เรียนชอบและคิดว่าจะส่งผลต่อการเรียนรู้ได้คือพบว่า เอกสารประกอบการบรรยาย ที่มีข้อความอย่างครบถ้วนเหมือนบันทึกข้อความของผู้บรรยายทุกอย่าง (Full Note) มี จำนวนร้อยละ 25 เอกสารประกอบการบรรยายที่มีข้อความบางส่วน (Partial Note) ก็มีเฉพาะโครงเรื่องประกอบคำบรรยายและมีที่ว่างเว้นไว้ในแต่ละหัวข้อเรื่องเพื่อให้ผู้เรียน จัดบันทึกคำบรรยายเพิ่มเติมตามที่ต้องการมีจำนวนร้อยละ 50 และเอกสารประกอบการบรรยาย ที่ผู้เรียนจัดบันทึกคำบรรยายด้วยตนเอง (Own Note) มีจำนวนร้อยละ 25 (Collingwood and Hughes, 1978 : 176) และจากการศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

พยายามพบว่า นักศึกษาพยาบาลจำนวนมากกว่าร้อยละ 70 มีความเห็นว่าเอกสารประกอบการสอนเป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งที่ส่งเสริมต่อผลการเรียนรู้ (กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2530 ก : 23)

จากความคิดเห็นที่ต่างกัันนี้ชี้ให้เห็นว่า เอกสารประกอบการบรรยายมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายที่ต่างกััน จะมีผลต่อการเรียนรู้ต่างกััน (Collingwood and Hughes, 1978 : 175-179, Annis, 1981 : 179-181, Barnett; DiVesta and Rogozinski, 1981 : 181-188) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า เอกสารประกอบการบรรยายที่ต่างกัันจะมีผลต่อการเรียนรู้ต่างกัันหรือไม่ กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาล ซึ่งยังไม่มีใครเคยศึกษามาก่อนในประเทศไทย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกบทเรียนเนื้อเรื่องทางจิตวิทยาด้วยเหตุผลคือ จิตวิทยาเป็นวิชาหนึ่งที่ตั้งไว้ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของทุกหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา นักศึกษาทุกคนต้องเรียน เนื้อหาส่วนใหญ่ค่อนข้างยากต่อการนำทอออกมาให้เห็นภาพจนใ้ได้อย่างเด่นชัด ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านเนื้อหา แนวคิดเบื้องต้น คำนิยามหลักได้เป็นอย่างดี การบรรยายจึงเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมและใช้ใ้ได้กับวัตถุประสงค์นี้ (ไพฑูริย์สินลาร์ตัน, 2524 : 58)

สรุปใ้ได้ว่าในการเรียนรู้จากการบรรยายนั้น มีตัวแปรหลายอย่างที่มาเกี่ยวข้อง แต่มีตัวแปรที่นับว่าจะส่งผลต่อการเรียนรู้เนื้อเรื่องจากการเรียนด้วยการบรรยายคือวิธีเรียน และรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาว่า วิธีเรียน โดยการจดบันทึกคำบรรยายหรือวิธีเรียนโดยการไม่จดบันทึกคำบรรยาย และรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยาย จะมีผลต่อการเรียนรู้เนื้อเรื่องหรือไม่อย่างไร รูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายใ้แก่ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน และเอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีเรียนและเอกสารประกอบการบรรยายตามลำดับดังนี้คือ ความรู้เกี่ยวกับการบรรยาย การวิจัยที่เกี่ยวกับการบรรยาย วิธีเรียน และเอกสารประกอบการบรรยาย

ความรู้เกี่ยวกับการบรรยาย

การบรรยายเป็นวิธีการสอนที่ใช้กันมากในทุกระดับการศึกษา และสามารถใช้ร่วมกับวิธีการสอนอื่น เช่น การสาธิต การอภิปราย เป็นต้น การบรรยายเป็นกระบวนการและกิจกรรมที่ผู้สอนจัดและดำเนินการให้ผู้เรียนเรียนรู้ เข้าใจ และมีความกระจำลงในเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่ง ในการบรรยายจะต้องจัดการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนและกำหนดวิธีการอย่างเป็นขั้นตอนในการดำเนินการสอน และการวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการดำเนินการสอนเพื่อประเมินผลว่า ผลที่ได้จากการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2524, 2526, ผกา สัตยธรรม, 2524 และ สังกัด อุทรานนท์, 2529)

ขั้นตอนในการดำเนินการสอนมีดังนี้

1. การวางแผนการสอน เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินการสอน ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหาวิชา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกตำราและอุปกรณ์ การกำหนดวิธีการประเมินผล และการเขียนประมวลการสอนรายวิชา (Course Syllabus)

1.1 ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการบรรยาย ควรกำหนดในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเพื่อประโยชน์ในการกำหนดเนื้อหาวิชา กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล ควรกำหนดโดยคำนึงถึงลักษณะและความต้องการของผู้เรียน ความต้องการและแนวโน้มในอนาคตของสังคมและวิชาชีพนั้น ๆ ตลอดจนปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถาบัน

1.2 เนื้อหาหรือเนื้อเรื่องที่สอนมีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยถือหลักว่า ผู้เรียนควรรู้อะไรมากกว่าผู้สอนรู้อะไร แหล่งของเนื้อหาควรมาจากหลายแหล่งด้วยกัน เช่น จากตำราใหม่ ๆ ในสาขาวิชานั้น ๆ จากวารสารทางวิชาการในสาขานั้น ๆ รายงานผลการวิจัยต่าง ๆ ที่มีการพิมพ์เผยแพร่หรือการประชุมสัมมนาทางวิชาการ หรืออาจได้จากผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ

1.3 อุปกรณ์หรือสื่อประกอบการบรรยาย จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีความเข้าใจมากกว่าการฟังคำบรรยายอย่างเดียว การบรรยายควรมีหัวข้อเรื่องทั้งหมด ให้ผู้เรียนมองเห็นขั้นตอนไปด้วย นอกจากนี้ อาจมีการแจกเอกสารประกอบการบรรยาย อาจเป็นเอกสารที่มีเนื้อหาโดยละเอียดหรือโดยสังเขป และควรเลือกตำราเพื่อเป็นหนังสือหลักที่ผู้เรียนไปศึกษาเพิ่มเติมตามความเหมาะสม สิ่งสำคัญอีกประการคือการทำประมวลการสอนรายวิชา ซึ่งเป็นเอกสารที่แสดงถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้สอนได้วางแผนไว้เพื่อแจกแก่ผู้เรียนในการเป็นแนวทางในการเรียนวิชานั้น ๆ

1.4 กิจกรรมประกอบการบรรยาย ควรเลือกจัดมาประกอบการบรรยายบ้าง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น เช่น การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน การทำแบบฝึกหัด ในการสอนต้องคำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการบรรยายแต่ละครั้งไม่ควรนานเกินไป โดยปกติไม่ควรเกิน 45 นาที (ไสว เลี่ยมแก้ว, 2528 : 72)

2. การดำเนินการสอน เป็นขั้นปฏิบัติการตามแนวทางที่กำหนดไว้ในชั้นของการวางแผนในแต่ละหัวข้อ ซึ่งผู้สอนสามารถมองเห็นข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรคของเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน อุปกรณ์ และการวัดผล ตลอดจนข้อจำกัดในด้านเวลา งบประมาณ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

3. การประเมินผล ควรมีการประเมินผลตั้งแต่การที่ผู้บรรยายประเมินตนเอง ในชั้นต่าง ๆ ของการบรรยายตั้งแต่ชั้น การวางแผน การดำเนินการสอน จนถึงสิ้นสุดการบรรยาย มีการประเมินทั้งทางด้านผู้เรียน อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม

3.1 การประเมินผลผู้เรียน มีการประเมิน 2 รูปแบบ คือ

3.1.1 การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานั้น ๆ ซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งมีการจัดการเรียนการสอน และสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การสอบกลางภาค การสอบย่อยในแต่ละหน่วยบทเรียน การให้ทำรายงาน การอภิปรายในชั้นเรียนและการสังเกต เป็นต้น ผู้สอนควรแจ้งผลการประเมินให้ผู้เรียนทราบด้วย เพื่อกำหนดปรับปรุงตนเอง

3.1.2 การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ส่วนใหญ่จะเป็นการสอบปลายภาค บางแห่งอาจใช้สอบปากเปล่า และรายงานพร้อมด้วย

ในการประเมินผลผู้เรียน อาจพิจารณาโดยอาศัยการวัดอิงกลุ่ม (Norm Referenced Measurement) หรือการวัดอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Measurement) หรือทั้งสองวิธีก็ได้

3.2 การประเมินผู้สอน ควรได้มีการประเมินโดยผู้เรียน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือจากตัวเอง โดยการประเมินเกี่ยวกับเจตคติของผู้สอนต่อผู้เรียน ความสำเร็จของวิชา บุคลิกภาพของผู้สอน การจัดการเรียนการสอน วิธีสอนเนื้อหาวิชา และสภาพห้องเรียน เป็นต้น

สรุปขั้นตอนวิธีการสอน การบรรยาย มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมจัดทำคำบรรยาย ต้องมีจุดมุ่งหมายการบรรยายให้ชัดเจน ผู้สอนจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้เรียนพอสมควร เช่น ระดับความรู้ วัย เพื่อจะได้ใช้การบรรยายให้เหมาะสม

2. ขั้นจัดทำคำบรรยาย จะต้องลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ให้เหมาะสม ให้จัดลำดับจากเรื่องง่ายไปยาก จะต้องรู้ว่าตอนใดบ้างที่ควรเน้นย้ำหรือไม่ ควรมีตัวอย่างประกอบหรือมีกิจกรรมอื่นสอดแทรก เช่น การตั้งคำถาม ผู้บรรยายต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าว่าควรมีกิจกรรมเหล่านั้นในตอนใด

3. ชั้นบรรยาย ต้องบรรยายไปตามลำดับขั้นตอน จัดเครื่องมือที่จะใช้ให้พร้อม ใช้เทคนิคต่าง ๆ มาผสมผสานให้เหมาะสม

4. ชั้นสรุป จะสรุปเป็นระยะ ๆ เป็นตอน ๆ หรือสรุปเมื่อจบบทเรียนครั้งเดียว ควรสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องให้ชัดเจน สิ่งไหนจะสรุปเป็นหลักการ สิ่งไหนควรกระตุ้นให้คิดค้นต่อไป

5. ชั้นประเมินผล สามารถประเมินได้จากการใช้แบบทดสอบ หรือมอบหมายให้ไปทำงานก็ได้ เช่น มอบคำถามให้ไปคิดค้นคว้า ให้ทำแบบฝึกหัด เป็นต้น

ความรู้ทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับทักษะการบรรยายที่ควรทราบมีดังนี้ (ประดินันท์ อูปรมย์, 2532 : 180)

1. ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ในแง่ที่ว่า ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งเร้าที่มีความเข้มและมีการแปรเปลี่ยนได้ต่ำกว่าสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ไปเรื่อย ๆ ฉะนั้นการใช้เสียงประกอบ การบรรยาย หรือเล่าเรื่องของผู้สอน จึงต้องให้มีลักษณะกระตุ้นเร้าใจหรือสอดแทรกอารมณ์ไว้นาน้ำเสียงตามเหตุการณ์หรือเรื่องที่เล่านั้นด้วย

2. ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดของผู้เรียน ในแง่ที่ผู้เรียนแต่ละวัยจะสามารถคิดหรือเข้าใจเรื่องราวที่มีความยากง่าย หรือซับซ้อนได้มากน้อยต่างกัน ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะทำให้ผู้สอนระมัดระวังในการเลือกเรื่องที่จะบรรยาย และการใช้ภาษาในการบรรยาย

3. ความรู้เกี่ยวกับช่วงความสนใจของผู้เรียนแต่ละวัย จะช่วยให้ผู้สอนรู้จักกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับช่วงความสนใจของผู้เรียน

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบรรยาย

ออสโตรว์ (Ostrow, 1984 : 1311-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนและแบบการคิดของผู้เรียน (Cognitive Style) ที่มีต่อความคงทนในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยอีสต์แลนด์แกรนท์ (Eastern Land Grant University)

จำนวน 75 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบ คือ ระบบการสอนที่เรียนด้วยตนเอง (Personalized System of Instruction) และการบรรยาย และแบบการคิดของผู้เรียนแปรค่าเป็น 2 แบบ คือ แบบการคิดประเภทฟีลด์-ดีเพนเดนท (Field Dependent) และแบบการคิดประเภทฟีลด์-อินดีเพนเดนท (Field Independent) กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม ทำการทดลองวิธีการสอน 4 สัปดาห์ หลังการทดลอง ทดสอบทันที ด้วยแบบทดสอบ และทดสอบซ้ำหลังสิ้นสุดการทดลอง 3 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ผลการวิจัยพบว่า เมื่อทดสอบทันที กลุ่มที่สอนระบบที่เรียนด้วยตนเองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่สอนวิธีการบรรยาย ส่วนผลการวิจัยเมื่อทดสอบซ้ำหลังการทดลอง 3 เดือนพบว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนทั้งสองวิธีมีคะแนนไม่แตกต่างกัน และวิธีการสอนกับแบบการคิดของผู้เรียนไม่ขึ้นแก่กันและกัน หรือไม่มีปฏิกริยารวม (Interaction) ระหว่างวิธีการสอนและแบบการคิดของผู้เรียน

นอร์ริส (Norris, 1985 : 3535-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนและแบบการคิดของผู้เรียนที่มีต่อการฝึกทักษะการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลจำนวน 147 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) และการบรรยาย แบบการคิดของผู้เรียนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ แบบการคิดประเภทฟีลด์-ดีเพนเดนท และแบบการคิดประเภทฟีลด์-อินดีเพนเดนท เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นบทเรียนทักษะพื้นฐานการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลองวิธีการสอนทั้งสองวิธี เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ทดสอบด้วยการวัดผลการกระทำ (Performance Measure) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการสอนวิธีการแสดงบทบาทสมมติ และการบรรยาย มีผลการกระทำไม่แตกต่างกัน

สจวร์ต (Stewart, 1985 : 3590-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนและรูปแบบการจัดระเบียบของกลุ่ม (Chunking Format) ที่มีต่อการเรียนรู้บทสนทนา การสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 94 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ การบรรยายและการอภิปราย รูปแบบการจัดระเบียบของกลุ่มแปรค่าเป็นการจัดระเบียบของ

กลุ่มเรื่อง (Chunked List Items) และไม่จัดระเบียบของกลุ่มเรื่อง (Unchunked List Items) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือบทเรียนมโนทัศน์การสื่อสาร เมื่อสิ้นสุดการทดลองวัดผลการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนวิธีการบรรยาย มีผลการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนวิธีการอภิปราย

แฮมมิลตัน (Hamilton, 1985 : 3531-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่มีคุณลักษณะต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 94 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ การบรรยายและการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction) เครื่องมือที่ใช้ทดลองคือบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อสิ้นสุดการทดลองทดสอบด้วยแบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ได้รับการสอนทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการสอนและคุณลักษณะของผู้เรียน

เลสส์ (Lesk, 1989 : 3340-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของวิธีการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 จำนวน 29 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ การบรรยายและการใช้เทปโทรทัศน์ (video) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นบทเรียนเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ได้รับการสอนทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อวิธีการสอนทั้งสองวิธีอยู่ในระดับสูง

โลเวอร์รี่ (Lowery, 1989 : 2914-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่มีแบบการคิดต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล จำนวน 61 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ การบรรยายเชิงอภิปรายและการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือบทเรียนวิชาคำนวณทางการแพทย์ เมื่อสิ้นสุดการทดลองทดสอบด้วยแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ได้รับการสอนทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการสอนและแบบการคิดของผู้เรียน

และการวิจัยอีกเรื่องก็คือ คอลลาร์ด (Collard, 1989 : 1681-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่มีเจตคติต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซิลทรัลอริโซนา (Central Arizona College) จำนวน 31 คน วิธีการสอนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ การบรรยายเชิงอภิปราย และระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์เกี่ยวกับธุรกิจ เมื่อสิ้นสุดการทดลองทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ได้รับการสอนทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการสอนและเจตคติของผู้เรียน

ส่วนการวิจัยในประเทศไทย วรรณิภา อัครชัยสุวิกรม (2528 : 54) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยการใช้บทเรียนสำเร็จรูปและการบรรยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ปีที่ 1 ของวิทยาลัยพยาบาลชลบุรี จำนวน 50 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 25 คน ทำการทดลองการสอนด้วยการใช้บทเรียนสำเร็จรูปวิชาอนามัยชุมชน และการบรรยาย ใช้เวลาทดลอง 6 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และเพียรพันธ์ กิตติวงศ์โสภากา (2531 : 56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดเห็น และความคงทนในการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักศึกษาเจ้าพนักงานสาธารณสุข โดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมประกอบสื่อประสมกับการสอนตามปกติ (การบรรยาย) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาเจ้าพนักงานสาธารณสุขปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530 ของวิทยาลัยการสาธารณสุขภาคใต้ จำนวน 95 คน เป็นกลุ่มทดลองเรียนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมประกอบสื่อประสม และวิทยาลัยการสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 95 คน เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ เรียนโดยการสอนตามปกติ ทั้งสองกลุ่มใช้เวลาเรียนรวม 3 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสอนการบรรยายนี้ สรุปได้ว่า แม้จะมีงานวิจัยหลายเรื่อง ปรากฏว่าวิธีการสอนนี้ทำให้มีผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่าเทียมกับวิธีการสอนอื่น และยังได้ผลสูงกว่าวิธีการสอนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการรวบรวมงานวิจัยของคูบินและทาเวจเจีย (Dubin and Taveggia, 1968 citing in Gage and Berliner, 1984 : 455) ได้สรุปงานวิจัยประมาณ 100 เรื่องในรอบ 40 ปี พบว่างานวิจัยส่วนมากเป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยการบรรยายและวิธีการสอนอื่น ๆ และพบว่าในจำนวนงานวิจัยเหล่านี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลองจำนวน 36 เรื่อง ได้วิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอนด้วยวิธีการบรรยายและการอภิปราย ผลการวิจัยทั้งหมดสนับสนุนสรุปว่า การสอนด้วยวิธีการบรรยายมีประสิทธิภาพสูงกว่าการอภิปราย ผู้เรียนชอบการบรรยายร้อยละ 51 และการอภิปรายร้อยละ 49 แต่ยังมีงานวิจัยบางส่วนพบว่า การสอนด้วยการบรรยายมีผลการเรียนรู้ต่ำกว่าการสอนด้วยวิธีการสอนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะวิธีการบรรยายยังมีข้อจำกัดของตัวเองในการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายการสอน

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีเรียน

ไดเวस्ताและเกรย์ (DiVesta and Gray, 1973 : 278-287) ได้ศึกษาผลของการจดบันทึกคำบรรยายที่มีต่อความจำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้น ในมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียสเตท (Pennsylvania State University) จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือเทปบันทึกคำบรรยายบทความเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อเมริกา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน แต่ละส่วนใช้เวลาบรรยายนาน 5 นาที ทำการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างฟังคำบรรยายจากเทปบันทึกคำบรรยายกลุ่มทดลองกลุ่มหนึ่งจดบันทึกคำบรรยาย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งไม่จดบันทึกคำบรรยาย การเสนอคำบรรยายแปรค่าเป็น 3 แบบคือ เสนอคำบรรยายนาน 5 นาที หยุด 2 นาที เสนอคำบรรยายนาน 15 นาที หยุด 6 นาที และเสนอคำบรรยายนาน 30 นาที หยุด 12 นาที หลังการทดลองทดสอบทันทีด้วยแบบทดสอบถูกผิดจำนวน 30 ข้อ และทดสอบซ้ำหลังการทดลอง 7 วัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยายได้คะแนนความจำสูงกว่ากลุ่มที่ไม่จดบันทึก

คำบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนทั้งค
 บันที่คำบรรยายมีผลการเรียนรู้สูงกว่าผู้เรียนที่ไม่จับบันทึกคำบรรยาย

ไอเคน ทอมัส และสซินัม (Aiken; Thomas and Shennum, 1975 :
 439-444) ได้ศึกษาผลของการจับบันทึกคำบรรยายที่มีต่อความคงทนในการเรียนรู้ กลุ่ม
 ตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีที่เรียนวิชาจิตวิทยาเบื้องต้น จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้
 ในการทดลองเป็นเทปบันทึกคำบรรยายเรื่อง "การรอดชีวิตท่ามกลางปลาดลาม" บันทึก
 อัดราเร็ว 120 คำต่อนาที 240 คำต่อนาที และบันทึกอัดราเร็วปกติ โดยแบ่งคำบรรยาย
 ออกเป็น 7 ช่วง กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 จับบันทึกคำบรรยายขณะฟังคำบรรยาย
- กลุ่มที่ 2 จับบันทึกสรุปคำบรรยายหลังจากจบคำบรรยายเป็นช่วง ๆ
- กลุ่มที่ 3 ไม่จับบันทึกคำบรรยาย

ทำการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างฟังเทปคำบรรยายซึ่งการบันทึกมีอัตราเร็วต่างกัน
 ทำการทดสอบหลังการทดลองผ่านไป 48 ชั่วโมง ด้วยข้อสอบวัดความจำและวัดการระลึก ผล
 การวิจัยพบว่า คะแนนของกลุ่มที่ 2 สูงกว่าคะแนนของกลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ .01 คะแนนของกลุ่มที่ 2 สูงกว่าคะแนนของกลุ่มที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
 .01 และคะแนนของกลุ่มที่ 1 และคะแนนของกลุ่มที่ 3 ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้
 เห็นว่าผู้เรียนที่จับบันทึกคำบรรยายมีผลการเรียนรู้สูงกว่าผู้เรียนที่ไม่จับบันทึกคำบรรยาย และ
 จะได้ผลสูงสุดเมื่อจับบันทึกสรุปคำบรรยาย หลังจากจบคำบรรยายเป็นช่วง ๆ

พีคและฮันนาฟิน (Peck and Hannafin, 1983 : 100-106) ได้ศึกษาผล
 ของการแนะนำวิธีจับบันทึก และการจับบันทึกคำบรรยายที่มีต่อความคงทนในการเรียนรู้ของ
 นักศึกษาต่างเพศกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 104 คน มีนักศึกษาชายจำนวน 43 คน
 และนักศึกษาหญิงจำนวน 61 คน กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 ใ้รับคำแนะนำวิธีจับบันทึกและจับบันทึกคำบรรยาย
- กลุ่มที่ 2 ไม่ได้รับคำแนะนำวิธีจับบันทึกและจับบันทึกคำบรรยาย

กลุ่มที่ 3 ได้รับคำแนะนำวิธีจดบันทึกและไม่จดบันทึกคำบรรยาย

กลุ่มที่ 4 ไม่ได้รับคำแนะนำวิธีจดบันทึกและไม่จดบันทึกคำบรรยาย

ทำการทดลองโดยให้ทั้ง 4 กลุ่มฟังความร้อยแก้ว เมื่อฟังบทความจบเก็บเอกสารของกลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยาย แล้วทำการทดสอบทันทีด้วยแบบทดสอบวัดความจำและทดสอบซ้ำหลังการทดลอง 5 วัน และ 30 วัน ผลการวิจัยพบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจดบันทึกคำบรรยายและการแนะนำวิธีจดบันทึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักศึกษาในกลุ่มที่ได้รับคำแนะนำวิธีจดบันทึกมีผลการเรียนรู้สูงเมื่อจดบันทึกคำบรรยาย และมีผลการเรียนรู้ต่ำเมื่อไม่จดบันทึกคำบรรยาย มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจดบันทึกคำบรรยายและเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ นักศึกษาชายในกลุ่มที่ไม่จดบันทึกคำบรรยายมีผลการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยาย ในขณะที่นักศึกษาหญิงในกลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยายมีคะแนนสูงสุดและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจดบันทึกและเวลาที่ทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อทำการทดสอบทันทีพบว่า กลุ่มที่ไม่จดบันทึกคำบรรยายมีผลการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยาย และเมื่อทดสอบซ้ำหลังฟังคำบรรยาย 30 วัน พบว่ากลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยาย มีผลการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่ไม่จดบันทึกคำบรรยาย

รีส์ (Reese, 1985 : 2046-A) ได้ศึกษาผลของการจดบันทึกคำบรรยายและแบบของการบรรยาย (Lecture Structure) ที่มีต่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลจำนวน 108 คน กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ไม่จดบันทึกคำบรรยายและบรรยายแบบผสมผสาน

กลุ่มที่ 2 จดบันทึกคำบรรยายและบรรยายแบบผสมผสาน

กลุ่มที่ 3 ไม่จดบันทึกคำบรรยายและบรรยายแบบแยกเป็นส่วน ๆ

กลุ่มที่ 4 จดบันทึกคำบรรยายและบรรยายแบบแยกเป็นส่วน ๆ

เมื่อสิ้นสุดการทดลองวัดผลการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบแบบเลือกตอบจำนวน 36 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจับบันทึกคำบรรยายและแบบของการบรรยาย และพบว่าการบรรยายแบบแยกเป็นส่วน ๆ ส่งผลต่อการเรียนรู้สูงกว่าการบรรยายแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ฟังคำบรรยายแบบแยกเป็นส่วน ๆ มีความเข้าใจและมีเหตุผลเชิงตรรกวิทยามากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ฟังคำบรรยายแบบผสมผสาน กลุ่มที่จับบันทึกคำบรรยายทั้งสองกลุ่มรายงานว่าไม่มีเวลาพอสำหรับคิดเกี่ยวกับเรื่องที่บรรยาย อย่างไรก็ตามกลุ่มจับบันทึกคำบรรยายและได้ฟังคำบรรยายแบบผสมผสานจับบันทึกได้ข้อมูลน้อยกว่ากลุ่มที่จับบันทึกคำบรรยายและได้ฟังคำบรรยายแบบแยกเป็นส่วน ๆ

ไอส์ไตน์ มอร์ริส และสมิท (1985 : 522-532) ได้ศึกษาผลของการจับบันทึกคำบรรยายที่มีต่อความจำจากการสอนแบบบรรยาย เพื่อทดสอบหน้าที่ของการเข้ารหัสจากการจับบันทึกคำบรรยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 24 คน กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่จับบันทึกคำบรรยายและกลุ่มที่ไม่จับบันทึกคำบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือเทปโทรทัศน์บันทึกคำบรรยายเรื่องประวัติความแตกต่างระหว่างบุคคล เวลาบรรยายนาน 10 นาที เมื่อสิ้นสุดการทดลองให้กลุ่มตัวอย่างเขียนทุกอย่างที่จำได้จากการฟังคำบรรยาย ผลการวิจัยพบว่าทั้งสองกลุ่มมีแบบความจำต่างกัน กล่าวคือกลุ่มที่จับบันทึกคำบรรยายระลึกทฤษฎีสำคัญได้มากกว่าทฤษฎีไม่สำคัญ และกลุ่มที่ไม่จับบันทึกคำบรรยายระลึกทฤษฎีสำคัญได้เท่ากับทฤษฎีไม่สำคัญ ผลการวิจัยนี้ชี้แนะว่าการจับบันทึกคำบรรยายทำให้การจัดระเบียบกระบวนการของข้อมูลที่บรรยายเพิ่มขึ้น และจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มเห็นว่า การบรรยายง่ายต่อการทำความเข้าใจ

เปปเปอร์และเมเยอร์ (Peper and Mayer, 1986 : 34-38) ทำการทดลองครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาผลของการจับบันทึกคำบรรยายวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความจำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 40 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มจับบันทึกคำบรรยายและกลุ่มไม่จับบันทึกคำบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ทดลองคือเทปโทรทัศน์บันทึกคำบรรยายเรื่องการทำงานของเครื่องจักรรถยนต์ มีจำนวน 2,500 คำ

เวลาในการบรรยายนาน 23 นาที เมื่อสิ้นสุดการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบ 4 ฉบับ คือ แบบทดสอบวัดความจำประโยค จำความหมาย จำข้อเท็จจริง และการถ่ายโยงการแก้ปัญหา ความลำดับ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มที่ไม่จดบันทึกคำบรรยายได้คะแนนความจำจากแบบทดสอบความจำประโยค จำความหมาย และจำข้อเท็จจริงสูงกว่ากลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษากลุ่มที่จดบันทึกคำบรรยายได้คะแนนความจำจากแบบทดสอบการถ่ายโยงการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ไม่จดบันทึกคำบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และทำการทดลองครั้งที่ 2 เพื่อศึกษาผลของการจดบันทึกคำบรรยายและการตอบคำถามที่ทดสอบความจำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีที่เรียนวิชาจิตวิทยา ของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 89 คน การจดบันทึกคำบรรยายแปรค่าเป็น 4 แบบคือ จดบันทึกคำบรรยายขณะฟังคำบรรยาย จดบันทึกสรุปคำบรรยายหลังจากจบคำบรรยาย เป็นช่วง ๆ ตอบคำถามประกอบบทเรียนหลังจบคำบรรยายเป็นช่วง ๆ และไม่จดบันทึกคำบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ทดลองคือเทปโทรทัศน์บันทึกคำบรรยายเรื่องการทำงานของเครื่องจักรรถยนต์ มีจำนวน 2,500 คำ เวลาในการบรรยายนาน 23 นาที แบ่งคำบรรยายออกเป็น 5 ช่วง เวลาระหว่างช่วงบรรยายนาน 90 วินาที ซึ่งช่วงพักแต่ละช่วงคือจบเนื้อหาสำคัญในแต่ละหัวข้อเรื่อง เมื่อสิ้นสุดการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความจำ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่าทั้งกลุ่มที่จดบันทึกขณะฟังคำบรรยายและจดบันทึกสรุปคำบรรยายหลังจบคำบรรยายเป็นช่วง ๆ หรือกลุ่มที่ตอบคำถามประกอบบทเรียนหลังจบคำบรรยายเป็นช่วง ๆ มีความจำไม่แตกต่างกับกลุ่มที่ไม่จดบันทึกคำบรรยาย ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนที่จดบันทึกคำบรรยายและไม่จดบันทึกคำบรรยาย มีผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัยนี้สรุปว่าการจดบันทึกคำบรรยายสามารถที่จะทำให้เกิดกิจกรรมทั่วไป ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่จากผู้สอนเสนอและสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มเติม

จากผลการวิจัยในหลาย ๆ เรื่องที่ได้เสนอมานี้ แสดงให้เห็นว่าทั้งวิธีเรียนโดยการจดบันทึกคำบรรยายและการไม่จดบันทึกคำบรรยาย ต่างก็มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเอกสารประกอบการบรรยาย

คอลลิงวูดและฮิวส์ (1978 : 175-179) ได้ศึกษาผลของรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ชอบรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ ปีที่ 2 มหาวิทยาลัยไนประเทศนิวซีแลนด์ จำนวน 57 คน กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้ารับการทดลอง 3 กลุ่ม ทุกกลุ่มจะได้รับเอกสารประกอบการบรรยาย 3 รูปแบบ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เอกสารประกอบการบรรยายเต็มรูปแบบ ที่มีข้อความอย่างครบถ้วน เหมือนกับบันทึกข้อความของผู้บรรยายทุกอย่าง แต่ละแผ่นจะไม่มีที่ว่างสำหรับจับบันทึกข้อความใด ๆ ลงไป และในขณะที่ฟังคำบรรยายห้ามจับบันทึกหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ทั้งสิ้น

กลุ่มที่ 2 เอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน ซึ่งมีโครงเรื่องซึ่งมีหัวข้อเรื่อง และจุดสำคัญ ตารางประกอบ และหนังสืออ้างอิงเท่านั้น และมีที่ว่างที่เว้นไว้ในแต่ละหัวข้อเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนจับบันทึกคำบรรยายเพิ่มเติมตามที่ต้องการ

กลุ่มที่ 3 เอกสารประกอบการบรรยายที่ผู้เรียนจับบันทึกคำบรรยายเอง หรือไม่มีเอกสารประกอบการบรรยาย ก็กลุ่มตัวอย่างจะได้รับกระดาษว่างเปล่าซึ่งมีขนาดเพียงพอสำหรับจับบันทึกคำบรรยายทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง เป็นคำบรรยายวิชาเครื่องคำนวณตัวเลข ให้ความเวลาในการบรรยาย 3 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เมื่อจบการทดลองวัดผลด้วยข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปรนัย 4 ตัวเลือก ออกแบบการทดลองแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures Design) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายทั้ง 3 รูปแบบ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า กลุ่มที่ 2 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ 1 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 3 และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายและการชอบรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายของนักศึกษา กล่าวคือนักศึกษาที่ชอบเอกสารประกอบ

การบรรยายเต็มรูปแบบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเมื่อใช้เอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน และเอกสารประกอบการบรรยายที่ผู้เรียนจัดทำคำบรรยายเอง แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเมื่อใช้เอกสารประกอบการบรรยายเต็มรูปแบบ ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วนและจัดทำคำบรรยาย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด

แอนนิส (1981 : 179-181) ได้ศึกษาผลของรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมิชเวสเทอว์น (Midwestern University) ที่เรียนวิชาพัฒนาการและการเจริญเติบโตของมนุษย์จำนวน 100 คน แบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม ทุกกลุ่มจะได้รับรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายต่างกัน 3 รูปแบบ ซึ่งในสามรูปแบบนี้จะรวมทั้งวิธีการในกลุ่มที่จะต้องปฏิบัติครั้งนี้ด้วย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เอกสารประกอบการบรรยายเต็มรูปแบบ คือมีข้อความอย่างครบถ้วน เหมือนกับบันทึกข้อความของผู้บรรยายทุกอย่าง มีจำนวน 4 แผ่น แต่ละแผ่นจะไม่มีที่ว่างสำหรับจดบันทึกข้อความใด ๆ ลงไป และในขณะฟังคำบรรยายห้ามจดบันทึกข้อความหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ทั้งสิ้น

กลุ่มที่ 2 เอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน คือมีเฉพาะหัวข้อเรื่องและจุดสำคัญ ทุกคนจะได้รับแผ่นกระดาษที่ตีพิมพ์ข้อความเฉพาะหัวข้อเรื่องและจุดสำคัญไว้แล้ว มีที่ว่างที่ตีเว้นไว้แต่ละหัวข้อเรื่องเพื่อให้ผู้เรียนจดบันทึกคำบรรยายเพิ่มเติมตามที่ต้องการมีจำนวน 4 แผ่น

กลุ่มที่ 3 ไม่มีเอกสารประกอบการบรรยาย คือทุกคนในกลุ่มจะได้รับแผ่นกระดาษว่างเปล่าจำนวน 4 แผ่น และได้รับการแนะนำวิธีจดบันทึกคำบรรยายที่เป็นแนวทางของตนเอง และนักศึกษাজดบันทึกคำบรรยายเองโดยอิสระ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นคำบรรยายเรื่องการปรับพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 6 เรื่องย่อย ใช้เวลาในการบรรยายครั้งละ 40 นาที เมื่อจบการทดลองแล้ววัดผลโดยให้

ACC. No.	068458
DATE RECEIVED	30 S.A. 2533
CALL No.	

แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบอัตนัยให้ตอบคำถามสั้น ๆ จำนวน 5 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ 3 มีคะแนนแตกต่างจากกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่กลุ่มที่ 1 มีคะแนนต่ำสุด และเมื่อเปรียบเทียบเฉพาะผลที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบปรากฏว่า ทั้งสามกลุ่มมีคะแนนไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบอัตนัยปรากฏว่า ทั้งสามกลุ่มมีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0001 เมื่อเปรียบเทียบรายค่าพบว่า กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มที่ 3 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่า เมื่อผู้เรียนจดบันทึกคำบรรยายและได้รับเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน หรือไม่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยาย จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่ไม่จดบันทึกคำบรรยายและได้รับเอกสารประกอบการบรรยายเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะเมื่อมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบอัตนัย

งานวิจัยเรื่องสุดท้ายที่ขอเสนอในที่นี้เป็นงานวิจัยของ บาร์เน็ตต์ โคเวस्ता และ รอคโคชินสกี (Barnett; DiVesta and Rogozinski, 1981 : 181-192) ทำการทดลองครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาผลของการจดบันทึกคำบรรยายและเอกสารประกอบการบรรยาย การทบทวน และเวลาในการทดสอบที่มีต่อการเรียนรู้จากการสอนด้วยการบรรยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี ที่เรียนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้น มหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียสเตท จำนวน 90 คน การจดบันทึกคำบรรยายและเอกสารประกอบการบรรยายแปรค่าเป็น 3 แบบ และแบ่งกลุ่มทดลองดังนี้

กลุ่มที่ 1 ไม่จดบันทึกคำบรรยายและไม่มีเอกสารประกอบการบรรยาย
 กลุ่มที่ 2 ไม่จดบันทึกคำบรรยายและมีเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน หรือมีเฉพาะโครงเรื่องเท่านั้น

กลุ่มที่ 3 จดบันทึกคำบรรยายและไม่มีเอกสารประกอบการบรรยาย การทบทวนแปรค่าเป็น 3 แบบคือ ไม่ทบทวน ทบทวน และทบทวนพร้อมทั้งวิเคราะห์ความหมาย เวลาใน

การทดสอบแปรค่าเป็น 2 แบบคือ ทดสอบทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และทดสอบหลังการทดลอง 7-10 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือเทปบันทึกคำบรรยายบทความเรื่องประวัติของประเทศอเมริกา มีจำนวนคำ 1,800 คำ บันทึกอัตราเร็ว 120 คำต่อนาที เมื่อจับคำบรรยายกลุ่มตัวอย่างจะใช้เวลาทบทวนนาน 20 นาที เมื่อสิ้นสุดการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลการระลึกแบบมีตัวชี้แนะ 40 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยเมื่อทดสอบทันทีพบว่า กลุ่มที่ 2 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 1 ส่วนผลการทดลองเมื่อทดสอบหลังการทดลอง 7-10 วัน พบว่า กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีคะแนนไม่แตกต่างกัน กลุ่มที่ 2 มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ 1 ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน มีผลการเรียนรู้สูงกว่าผู้เรียนที่ไม่มีเอกสารประกอบการบรรยาย

และทำการทดลองครั้งที่ 2 เพื่อศึกษาผลของการจับบันทึกคำบรรยายและเอกสารประกอบการบรรยาย การทบทวน และชนิดของคำถามที่มีต่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีที่เรียนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้นจำนวน 40 คน การจับบันทึกคำบรรยายและเอกสารประกอบการบรรยายแปรค่าเป็น 2 แบบคือ ไม่จับบันทึกคำบรรยายและมีเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน และจับบันทึกคำบรรยายและไม่มีการเอกสารประกอบการบรรยาย การทบทวนแปรค่าเป็น 2 แบบคือ ทบทวน และทบทวนพร้อมทั้งวิเคราะห์ความหมาย และประเภทของคำถามแปรค่าเป็น 4 แบบคือ คำถามของกลุ่มตัวอย่างทุกคน คำถามของกลุ่มตัวอย่างที่จับบันทึกคำบรรยาย คำถามของกลุ่มทบทวนตามปกติ และคำถามของกลุ่มทบทวนพร้อมทั้งวิเคราะห์ความหมาย ส่วนเครื่องมือที่ใช้ทดลอง วิธีดำเนินการทดลอง และการวิเคราะห์ข้อมูล เหมือนการทดลองครั้งที่ 1 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ไม่จับบันทึกคำบรรยายและได้รับเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วน และกลุ่มที่จับบันทึกคำบรรยายและไม่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยาย มีผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทบทวน การจับบันทึกคำบรรยายและเอกสารประกอบการบรรยายและชนิดของคำถาม ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยายบางส่วนและไม่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยาย มีผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอมาแสดงให้เห็นว่า เอกสารประกอบการบรรยายที่แตกต่างกันมีผลต่อการเรียนรู้แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอมาทั้งหมด เป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนโดยใช้การบรรยาย คือวิธีเรียนและรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ตัวแปรทั้งสองมีผลต่อการเรียนรู้ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อเปรียบเทียบผลของวิธีเรียนและรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายที่มีต่อการเรียนรู้เนื้อเรื่อง ตลอดจนถึงศึกษากิจกรรมรวมของตัวแปรทั้งสอง

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาว่ามีกิจกรรมรวมระหว่างวิธีเรียนกับรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายหรือไม่
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของวิธีเรียน ได้แก่ วิธีเรียนโดยการจับบันทึกคำบรรยาย และวิธีเรียนโดยการไม่จับบันทึกคำบรรยาย ว่าวิธีเรียนแตกต่างกันจะทำให้ นักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกันหรือไม่
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยาย ได้แก่ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน และเอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง ว่าเอกสารประกอบการบรรยายที่มีรูปแบบแตกต่างกันจะทำให้ นักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลที่เรียนโดยการจดบันทึกคำบรรยายและการไม่จดบันทึกคำบรรยาย ได้รับเอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน และเอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง จะมีผลการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกันออกไปตามระดับของวิธีเรียน นั่นคือมีกิจกรรมระหว่างวิธีเรียนกับรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยาย
2. นักศึกษาพยาบาลที่เรียนโดยการจดบันทึกคำบรรยายและการไม่จดบันทึกคำบรรยาย จะมีผลการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกัน
3. นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับเอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน และเอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง จะมีผลการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านความรู้

- 1.1 ทำให้รู้ว่ามีกิจกรรมระหว่างวิธีเรียนกับรูปแบบของเอกสารประกอบการบรรยายหรือไม่
- 1.2 ทำให้รู้่ววิธีเรียนโดยการจดบันทึกคำบรรยาย และการไม่จดบันทึกคำบรรยาย จะส่งผลต่อการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกันหรือไม่
- 1.3 ทำให้รู้ว่าเอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน และเอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง จะส่งผลต่อการเรียนรู้เนื้อเรื่องแตกต่างกันหรือไม่

2. ด้านการนำไปใช้

- 2.1 ช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ตลอดจนผู้ที่สนใจวิธีการสอน การบรรยาย สามารถประยุกต์วิธีการสอนนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน สามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการเตรียมเอกสารประกอบการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.3 เป็นแนวทางในการผลิตหรือปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนประเภทที่ใช้วิธีการบรรยาย ตลอดจนพิจารณาความรู้ไปเสนอแนะผู้ผลิตบทเรียนและคู่มือทางวิทยุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.4 เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมสำหรับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับวิธีการบรรยาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2532 ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขในภาคใต้ 5 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยพยาบาลตรัง วิทยาลัยพยาบาลนครศรีธรรมราช วิทยาลัยพยาบาลนราธิวาส วิทยาลัยพยาบาลสุราษฎร์ธานี และวิทยาลัยพยาบาลสงขลา จำนวน 612 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาพยาบาลที่กำลังเรียนในชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3 (ภาคเรียนฤดูร้อน) ปีการศึกษา 2532 ของวิทยาลัยพยาบาลนครศรีธรรมราช วิทยาลัยพยาบาลสุราษฎร์ธานี และวิทยาลัยพยาบาลสงขลา จำนวน 180 คน
3. บทเรียนที่ใช้ในการทดลอง เป็นบทเรียนที่มีเนื้อเรื่องทางจิตวิทยา เรื่องการปรับพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 เรื่องย่อยคือ เรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเพิ่มพฤติกรรมและการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ และการลดพฤติกรรมและพฤติกรรมบำบัด เป็นเนื้อเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยศึกษามาก่อน
4. การวัดผลการเรียนรู้เนื้อเรื่อง เป็นการวัดผลการเรียนรู้จากการฟังคำบรรยายเรื่องการปรับพฤติกรรม โดยใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice)

ซึ่งมีคำถามด้านความรู้ความจำ (Knowledge) และความเข้าใจ (Comprehension) และนำคะแนนการสอบทั้งสามเรื่องมารวมกัน

5. ตัวแปรในการวิจัย

5.1 ตัวแปรอิสระ มี 2 ตัวแปรคือ

5.1.1 วิธีเรียน แปรค่าออกเป็น 2 ระดับคือ

5.1.1.1 วิธีเรียนโดยการจดบันทึกคำบรรยาย

5.1.1.2 วิธีเรียนโดยการไม่จดบันทึกคำบรรยาย

5.1.2 เอกสารประกอบการบรรยาย แปรค่าออกเป็น 3 ระดับคือ

5.1.2.1 เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ

5.1.2.2 เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน

5.1.2.3 เอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการเรียนรู้เนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นคะแนนที่ได้จากการ
ตอบแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เนื้อเรื่อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิธีเรียน หมายถึง การเรียนของผู้เรียนในขณะฟังคำบรรยาย มี 2 รูปแบบ

1.1 วิธีเรียนโดยการจดบันทึกคำบรรยาย

1.2 วิธีเรียนโดยการไม่จดบันทึกคำบรรยาย

2. การจดบันทึกคำบรรยาย หมายถึง การเขียนข้อความหรือทำเครื่องหมายลง

ในเอกสารประกอบการบรรยาย

3. การไม่จดบันทึกคำบรรยาย หมายถึง การไม่เขียนข้อความหรือไม่ทำเครื่องหมาย

ใด ๆ ลงในเอกสารประกอบการบรรยาย

4. เอกสารประกอบการบรรยาย หมายถึง เอกสารประกอบการสอนเรื่องการ
ปรับพฤติกรรม ประกอบด้วย 3 เรื่องย่อยคือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเพิ่ม

พฤติกรรมและการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ และการลดพฤติกรรมและพฤติกรรมบังคับ ที่ใช้ประกอบการเรียนในขณะฟังคำบรรยาย มี 3 รูปแบบ

4.1 เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ

4.2 เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน

4.3 เอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง

5. เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องเต็มรูปแบบ หมายถึง เอกสารที่ประกอบด้วยกระดาษพิมพ์สี่สีที่พิมพ์ ข้อบทเรียน โครงเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อเรื่อง ประกอบด้วย ข้อหัวข้อเรื่อง จุดสำคัญเชิงสรุป และคำอธิบายเนื้อเรื่องอย่างละเอียด ข้อความเหมือนบทเรียนทุกประการ

6. เอกสารประกอบการบรรยายที่มีเนื้อเรื่องบางส่วน หมายถึง เอกสารที่ประกอบด้วยกระดาษพิมพ์สี่สีที่พิมพ์ ข้อบทเรียน โครงเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อเรื่อง ซึ่งมีเฉพาะข้อหัวข้อเรื่อง จุดสำคัญเชิงสรุป และเว้นที่ว่างไว้ในส่วนที่เป็นคำอธิบายเนื้อเรื่อง

7. เอกสารประกอบการบรรยายที่ไม่มีเนื้อเรื่อง หมายถึง เอกสารที่ประกอบด้วยกระดาษพิมพ์สี่สีที่พิมพ์ ข้อบทเรียน โครงเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ และเว้นที่ว่างไว้ในส่วนที่เป็นเนื้อเรื่องทั้งหมด

8. คำบรรยาย หมายถึง ส่วนของข้อบทเรียน โครงเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อเรื่อง และรายละเอียดเรื่องการปรับพฤติกรรมในแต่ละเรื่องย่อย คือ เรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเพิ่มพฤติกรรมและการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ และการลดพฤติกรรม และพฤติกรรมบังคับ ที่ได้บันทึกเป็นคำพูดเชิงบรรยายลงในเทปบันทึกเสียง

9. นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2532 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 3 (ภาคเรียนฤดูร้อน) ของหลักสูตรพยาบาลและผดุงครรภ์ระดับต้น และหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

10. การเรียนรู้เนื้อเรื่อง หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดความรู้ความจำและความเข้าใจในเนื้อเรื่องจากการฟังคำบรรยาย ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้

เนื้อเรื่องในด้านความรู้ความจำและความเข้าใจละกันจำนวน 3 ฉบับ จาก 3 เรื่อง โดย
นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับมารวมกัน

11. แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เนื้อเรื่อง หมายถึง แบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ
- 4 ตัวเลือก ที่วัดความรู้ความจำและความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่บรรยายจำนวน 3 ฉบับ ๆ ละ
- 15 ข้อ เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้